

Femke Halsema

'We moeten met Schiphol
praten over die feesttoeristen'

WEEKEND 20-21

Burgemeester Halsema wil af van het massatoerisme in Amsterdam, bijvoorbeeld door coffeeshops te verbieden voor toeristen. Wat ze kan doen is beperkt - en het gaat lang duren.

Tekst **Thijs Niemantsverdriet** Foto **Roger Cremers**

'Door plat toerisme sterft de stad'

Burgemeester Halsema: „Er was geen gemakkelijke manier om tijdens de coronajaren snel door te pakken.“

Ze zat er vorige week met haar neus bovenop. In het vliegtuig terug uit Barcelona, waar ze op werkbezoek was geweest, belandde Femke Halsema midden van een grote groep Spaanse jongens. „Op hun T-shirts stond, in het Nederlands: ‘Wij gaan naar Amsterdam.’” Halsema bleek omringd door

genodigden van een vrijgezellenfeest, van ene Jordi. „Er werd veel gedronken en op luide toon over voetbal gepraat. Tegen de tijd dat we aankwamen, hadden ze allemaal een pruik op.”

Na twee stille coronajaren is het toerisme weer helemaal terug in Amsterdam. De rondvaartboten pullen uit, groepjes buitenlanders op huurfietsen slingeren door de straten. En het zijn de feesttoeristen die de toon zetten. Groepen jonge mannen en vrouwen die apestoned of straalbezopen door de binnenstad trekken. De *hen parties* en *stag parties* met konijnenoren en voorbindlullen, die joelen naar raamprostituees en de straat onder kotsen.

Halsema wil al langer af van het massatoerisme in de stad - met name van de jongeren die „moreel met vakantie gaan”. De coronapandemie heeft haar streven extra urgentie gegeven: in één klap werd zichtbaar hoezeer de binnenstad drijft op toerisme. 22 miljoen bezoekers, zoals in recordjaar 2019, dat kan Amsterdam niet aan.

Halsema wil de stad weer „teruggeven” aan de bewoners, zegt ze. Die in het centrum, die steeds overheerder raken door de mensenmassa's voor de deur en in straten wonen vol wafelwinkels en steakhouses. „In steden als Venetië en Dubrovnik zijn de bewoners weggetrokken en is het overgelaten aan de toeristen. Daar sterft zo'n oude stad.”

Ze snapt het maatschappelijk verzet tegen het massatoerisme. Zelf woont ze aan de Herengracht, in de ambtswoning, vlak bij de grote uitgaanspleinen. „Soms schiet je om drie uur 's nachts ineens overeind in je bed, stijf van angst, omdat je buiten op straat enorm geschreeuw hoort.”

Minder begrip heeft ze voor de kritiek op het Amsterdamse stadsbestuur. Dat zou de gouden kans hebben verwanseld die de coronacrisis bood. In de twee stille jaren 2020 en 2021 had Halsema maatregelen kunnen nemen tegen de terugkeer van de mensenmassa's, betoogde toerisme-hoogleraar Jan van der Borg in *NRC* - en dat is niet gebeurd. „Ik weet niet zo goed waar die 'kans' uit bestond”, zegt Halsema op haar werkkamer op het Amsterdamse stadhuis. „Er was geen makkelijke manier om tijdens corona snel door te pakken. Ik had de situatie graag veranderd met een eenvoudige ingreep, maar dat is geen realistische gedachte.”

Volgens professor Van der Borg had Amsterdam in coronatijd haar dataverzameling van bezoekers kunnen verbeteren.

„Meneer Van der Borg heeft blijkbaar geen enkele kennis van wat wij doen hier in Amsterdam. We lopen voorop in Europa qua dataverzameling over toeristen, werken samen met KLM en met creditcardmaatschappijen. We zijn heel goed geïnformeerd over wie er de stad binnenkomt - maar daarmee heb je de situatie nog niet veranderd.”

Kort na haar aanstelling als burgemeester, deze maand vier jaar geleden, benoemde Halsema de leefbaarheid in de Amsterdamse binnenstad tot een van haar prioriteiten. Een reeks maatregelen volgde, van alcoholverboden en *crowd control* via strengere screening van dubieuze toeristenwinkels tot plannen voor het verplaatsen van raamprostitutie en een 'erotisch centrum' buiten de binnenstad.

Tot snelle successen gaat dat niet leiden, zegt Halsema. Het massatoerisme is een „ongelooflijk hardnekkig probleem”. Extra handhaving? Dat biedt sowieso „beperkt soelaas”. „Met de 450 boa's die we hier in de stad hebben, is er snel een grens in zicht. Ik heb altijd tegen bewoners en ondernemers gezegd: de gedachte dat ik met handhavers de problemen op de Wallen kan oplossen, is een fictie.”

Bewoners hebben een 'Wallenwacht' opgericht, die toeristen aanspreekt op rotzooi en wangedrag. Zo'n initiatief zegt iets over het gebrek aan handhaving in de Amsterdamse binnenstad. „In de binnenstad is de bevolking over het algemeen hoogopgeleid en buitengewoon mondig. Er zit meer handhaving in het centrum dan in andere delen van de stad. Tegen de bewoners zeg ik: als jullie meer handhavers willen, moet ik ze weghalen

uit andere, kwetsbare delen van de stad.” Een andere reden dat een *quick fix* niet snel voor handen is, zegt Halsema: de economische belangen zijn enorm. „Seksondernemers en horecaondernemers maken reclame in Dublin, Glasgow en Londen. Ze bieden tegen bodemtarieven *pub crawls* aan, en een bezoek aan een sekstheater. Dit kan echt niet meer doorgaan. Langzaam maar zeker vind ik dat ondernemers ook hun verantwoordelijkheid moeten gaan nemen voor het behoud van een van de mooiste historische binnensteden van Nederland.”

Wat kunt u doen?

„Ik wil stevige gesprekken voeren met ondernemers die verdienen aan maximale drukte. Als die niet werken, moet je ingrijpen in de economische verhoudingen. Maar dat is ingewikkeld, duurt lang en daar komen bestemmingsplannen en inspraak aan te pas. Of we moeten ondernemers gaan uitkopen - en dat geld heeft de stad nu niet. Makkelijke oplossingen liggen niet voor de hand.”

U krijgt wel eens het verwijt dat u voor de 'vertrutting' van de Amsterdamse binnenstad bent.

„Het tegendeel is het geval. De platte commercie verdrijft de paradijsvogels, de underground clubs, de ateliers. Alles wat de stad onconventioneel maakt en een beetje rauw, wordt er uitgeduwd door de snelle fastfoodhap en de suiker om alle alcohol en drugs te dempen. Ik hoop juist dat het terugdringen van de platte commercie ertoe leidt dat de rol van Amsterdam als culturele vrijplaats en internationale plek voor tolerantie en vrijzinnigheid weer meer naar voren komt.”

Valt het tijd nog te keren voor Amsterdam?

„Daar ga ik wel van uit. We moeten wel opnieuw in gesprek met Schiphol over de goedkope vluchten, die de feesttoeristen aanvoeren. Ik hoop dat er keuzes gemaakt worden ten gunste van zakelijke vluchten en ten nadele van budgetvluchten.”

U zegt 'hopen'. Uiteindelijk gaat Amsterdam er niet over.

„Ja, die beslissing kan alleen het Rijk of Europa nemen. Hierin zijn we afhankelijk van andere spelers.”

U heeft laatst een onderzoek aangekondigd naar toegangspoortjes op de Wallen.

„Ja, voor beperkte delen van het gebied. Anders zou het heel onprettig worden voor de bewoners - dan woon je op een evenementenlocatie. En eigenlijk is het een maatregel die je sowieso niet wil nemen. In Dubrovnik is het historische centrum helemaal afgesloten, je moet via internet een kaartje bestellen.”

Twee ambitieuze, taboe-doorbrekende plannen lanceerde Femke Halsema in de strijd tegen het overtoerisme. De komende maanden zijn besliszend: dan moet blijken of er voor beide projecten voldoende politieke en maatschappelijke steun is.

Haar eerste plan: de bouw van een 'erotisch centrum' buiten de binnenstad, waarheen een flink deel van de prostitutie op de Wallen zou moeten verhuizen. Een plek „met standing”, waar behalve ramen voor sekswerkers ook horeca en sekstheaters komen. „Ik heb het wel eens vergeleken met de *Moulin Rouge* uit de gelijknamige film.” Met het verplaatsen van ramen naar een gecontroleerde omgeving, is het idee, zou een deel van het feesttoerisme van de Wallen verdwijnen - en het welzijn en de veiligheid van de sekswerkers worden verbeterd. „Het overgrote deel van de bezoekers op de Wallen komt niet als klandizie, maar om te koekeloeren en te fotograferen.”

Halsema heeft de Amsterdamse gemeenteraad achter haar plan gekregen. Uit een eerste marktverkenning, zegt Halsema, blijkt dat er „interesse” is onder ondernemers om te investeren. Het 'erotisch centrum' moet geheel door de markt worden gefinancierd - een eerder experiment met een 'gemeentebordeel' draaide uit op een fiasco.

Alleen: welke Amsterdammer wil er straks een prostitutiepaleis om de hoek? „Het probleem is inderdaad dat zo'n erotisch centrum het *not in my backyard*-effect heel sterk aanwakkerd. Bewoners denken: zoiets trekt misdaad en dealers aan. Maar de gedachte is juist dat de ramen aan de binnenkant zitten - en dat er in de omgeving niets te doen is voor mensen die er niets te zoeken hebben.”

Er is ook verzet tegen het plan onder sekswerkers. „Zij schieten te veel in de Pavlov-reactie van: we willen niet. En ik weet niet welke economische belangen hier spelen. Bij een bijeenkomst over de plannen zaten de sekswerkers met voorgedrukte protestbordjes van de raameigenaren, die zich in

“
We moeten in gesprek met Schiphol over de goedkope vluchten, die feesttoeristen aanvoeren

groten getale ophielden in de coulissen.” „De sekswerkers zeggen: wij zijn niet de schuld van het massatoerisme. Dat klopt: ze zijn er de dupe van. Maar dat neemt niet weg dat voor *stag parties* uit Dublin of Glasgow de aanwezigheid van sekswerkers een belangrijke reden is om naar Amsterdam te komen.”

Hoe krijgt u de Wallenondernemers zo ver dat ze hun ramen opgeven?

„Op natuurlijke wijze, of met druk. In het verleden zijn er raambordelen opgekocht. Maar dan moet je diep in de buidel tasten - en op dit moment is dat geld er niet. Het is ook de vraag of je dat moet willen. Je betaalt geld aan mensen die zich alleen tegen de hoofdprijs laten uitkopen.”

Halsema's andere grote plan is een coffeeshopverbod voor toeristen. Als het aan haar ligt, kunnen niet-ingezetenen straks niet meer terecht in Amsterdamse coffeeshops. Voor dit 'i-criterium' bestaat al een wettelijke basis - steden als Breda en Maastricht hanteren het. De Amsterdamse veiligheidsdriehoek (Halsema, de politiefchef en het lokale Openbaar Ministerie) willen het nu ook in Amsterdam gaan handhaven, in combinatie met een verruiming van de handelsvoorraad van coffeeshops. Binnenstadbewoners zijn enthousiast, de gemeenteraad is voorslagnog in meerderheid tegen.

Even voor de goede orde: Halsema zelf vindt het i-criterium „een lelijk ding”. Ze zou het liever ook niet invoeren - in haar ideale wereld wordt de verkoop van cannabis niet halfslachtig gedoord maar volledig gelegaliseerd. Toch ziet ze een coffeeshopverbod voor buitenlandse blowers als de enige mogelijkheid om Amsterdam minder aantrekkelijk maken voor de hordes drugstoeristen.

„De Amsterdamse cannabismarkt is oververhit. We hebben hier 170 coffeeshops, waarvan er zeker 100 alleen op toeristen gericht zijn. Als je alleen de lokale vraag bedient, kun je bijna tweederde van die coffeeshops schrappen. Cannabisondernemers worden steeds rijker, de financiële constructies achter de coffeeshops steeds ingewikkelder en ook de harde criminelen zijn bezig zich in te kopen in de cannabismarkt, omdat er ontzettend veel geld te verdienen valt. Zo raken coffeeshops verweven met het probleem van ondermijning.”

Critici van uw plan zeggen: als je de buitenlandse blowers weert uit coffeeshops, krijg je een enorme groei van illegale straathandel.

„Mensen die dat zeggen, kennen de Amsterdamse binnenstad niet. We hebben op dit moment al tweeduizend straatdealers. En waar komen ze op af? Op de toeristen. Die kopen in coffeeshops maar ook op straat. Bovendien weten we uit onderzoek dat een aanzienlijk deel van de toeristen die naar het centrum van Amsterdam komen vanwege seks, drugs en drank, straks wegblijven als ze niet meer de coffeeshop in mogen. Dus dan verdwijnt er markt.”

Tegenstanders van het i-criterium vrezen ook dat kwetsbare jongens uit kwetsbare buurten in de drugshandel terecht komen.

„Die jongens staan er nu al. Als de politie een veegactie doet op straat, komt er meteen een nieuwe groep jongens aan. Ik schrijf aan de lopende band straat- en gebiedsverboden voor dealers. Het is dwielen met de kraan open. Er zijn nu eenmaal veel dealers omdat er veel toeristen zijn.”

Voor uw plan is fors extra handhaving nodig. Die heeft u toch helemaal niet voorhanden?

„Als we het i-criterium invoeren, zal dat gevolgen hebben voor de capaciteit op andere plekken in de stad.”

Zet u het plan sowieso door, ook als de raad tegen blijft?

„Ik doe dit alleen met steun van de raad, want het i-criterium zal hele grote economische en maatschappelijke effecten hebben voor de stad. Als de raad volhardt in haar verzet, even goede vrienden - maar dan is het hún beurt om met een goed idee te komen om de cannabismarkt beter beheersbaar te maken.

„Voor zowel het i-criterium als het erotisch centrum geldt: het zijn ongewisse maatregelen. Ik weet ook niet of het gaat lukken. Maar we moeten stappen zetten. Er is geen alternatief.”

Pling! Precies aan het eind van het gesprek krijgt Halsema een berichtje binnen op haar telefoon. Ze leest voor: „TripAdvisor roept rondvaart over de Amsterdamse grachten uit tot beste ervaring ter wereld.” Zucht. Tegen haar woordvoerder: „We moeten eens gaan praten met TripAdvisor.”

CV

Femke Halsema (1966) is sinds 2018 burgemeester van Amsterdam. Eerder was ze twaalf jaar Tweede Kamerlid voor Groen-Links, waarvan acht jaar (2002-2010) als fractievoorzitter. Over haar Haagse jaren publiceerde Halsema een boek: *Pluche*.

Als burgemeester initieerde Halsema langlopende projecten om de leefbaarheid in de Amsterdamse binnenstad en kwetsbare wijken als Noord en Zuidoost te bevorderen. Ze vraagt regelmatig aandacht voor ondermijning en de opmars van de georganiseerde drugscriminaliteit, die in Amsterdam leidde tot schokkende liquidaties.